

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'na Bir Bakış (TİKA)

Erdem ULUTAN*

TİKA, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Türk Cumhuriyetleri'nin yeniden yapılanma, uyum ve kalkınma ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla Bakanlar Kurulu'nun 24 Ocak 1992 tarihli Kararıyla, 21124 sayı ve 27 Ocak 1992 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 480 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Dışişleri Bakanlığı'na bağlı bir uluslararası teknik yardım teşkilatı olarak kurulmuştur. TİKA, 28 Mayıs 1999 tarihinde, Başbakanlığa bağlanmış olup 4668 sayılı "Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" 12 Mayıs 2001 tarih ve 24400 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. TİKA, özellikle 2002 yılından bugüne Hükümetin yeni dış politika açılımları ve Türkiye'nin artan gelişmişlik seviyesinin getirdiği ivmeyle, yurtdışında hayata geçirdiği kalkınma yardımı hamleleri ile etkinliğini ve yaygınlığını artırmıştır. TİKA ilgili Başbakan Yardımcılığı'na karşı sorumlu ve tüzel kişiliği haiz bir kuruluştur.

* Trakya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans Öğrencisi

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), kurulduğu 1992 yılından itibaren çalışmalarına hız kesmeden devam etmiş 2 Kasım 2011 Çarşamba günü Resmi Gazetede yayımlanan Türk İşbirliği Ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (Karar Sayısı: Khk/656) ile yeni görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. Bu sorumluluk ve görevler aşağıda açıklanmıştır;

a) İşbirliğin de bulunulması hedeflenen ülke ve toplulukla ile iktisadi, ticari, teknik, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarındaki ilişkileri karşılıklı kalkınmaya da katkıda bulunacak şekilde projeler ve faaliyetler temelinde geliştirmek, söz konusu ülke ve toplulukların kalkınma hedef ve ihtiyaçlarına uygun işbirliği program ve projelerini hazırlamak veya hazırlatmak, bununla ilgili gerekli düzenlemeleri ve takibi yapmak ve bunların uygulanmasında koordinasyonu sağlamak.

b) İşbirliğinde bulunulması hedeflenen ülke ve toplulukların iktisadi gelişim sürecinde ihtiyaç duyacakları ekonomik altyapı araçlarını ve destek programlarını hazırlamak, ekonomik büyüme, yatırım ortamının hazırlanması ve geliştirilmesi, işsizliğin ve yoksulluğun azaltılması, eğitim seviyesinin yükseltilmesi, iyi yönetim, kadın ve ailenin toplumsal yaşamda ve kalkınmadaki rolü, bilgi teknolojileri transferi, çevre ve doğal kaynakların yönetimi, enerji, altyapı, sürdürülebilir kalkınma gibi alanlarda katkı temin etmek, bu ülkelere kurumsal, insan kaynakları ve benzeri alanlarda kapasite geliştirme destekleri sağlamak.

c) Gerektiğinde yabancı ülke ve topluluklara yapılacak insani yardım ve teknik desteklerin koordinasyonunu sağlamak.

ç) Kalkınma alanında ulusal ve yararlanıcı ülkelerin kamu kurumları, üniversiteleri, sivil toplum ve özel sektör kuruluşları ile işbirliği halinde program, proje ve faaliyetler gerçekleştirmek ve gerektiğinde uzman desteği sağlamak.

d) İşbirliği yapılması hedeflenen ülke ve topluluklarda kamu yönetimi, hukuk, eğitim, kültür ve diğer sosyal alanlardaki işbirliğini güçlendirmek amacıyla proje ve programlar hazırlamak, hazırlatmak ve uygulamak, bu ülke ve topluluklardan eğitim ve staj amacıyla Türkiye'ye gönderilecek kamu görevlileri ve diğer kişilere burs ve benzeri destek sağlamak.

e) Yurtdışında kültürel işbirliği programları yürütmek ve gerektiğinde Türk kültürüyle ilgili faaliyet gösteren merkezlerle işbirliği yapmak.

f) Kalkınma yardımları ve ülkemizin dış yardımlarıyla ilgili uygulama ve teknik koordinasyon ile takibi sağlamak, envanter hazırlamak ve raporlar yayınlamak.

g) Yurtdışında bulunan ortak tarihi, kültürel ve toplumsal mirasın ve değerlerin korunmasına, toplumlar arası önyargıların giderilmesine ve medeniyetler arası diyalogun geliştirilmesine yönelik sosyal ve kültürel proje ve çalışmaları uygulamak.

ğ) Görev alanıyla ilgili olarak uluslararası işbirliğine ilişkin çalışmalarda yer almak ve koordinasyonu sağlamak, gerektiğinde uluslararası kuruluşlar ve bunların temsilcilikleriyle ortaklaşa projeler yürütmek.

h) İşbirliğinde bulunulması hedeflenen ülkelerin yanı sıra, özellikle tarihi, coğrafi, sosyal ve kültürel bağlarımızın bulunduğu ülkelere, ilgili ülkenin kalkınmışlık düzeyine bakılmaksızın, teknik katkı ve destekte bulunmak ve ortak projelere açık olan tüm ülkelere gelecek talepleri değerlendirmek.

1) Başkanlığın faaliyetleri kapsamında programa alınacak ülke ve topluluklara yönelik işbirliği ve yardım projeleri hakkında Danışma Kuruluna bilgi vermek.

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) kuruluşu bir Başkan olmak üzere Başkana yardımcı olmak amacıyla üç Başkan Yardımcısı atanabilir. 5 Haziran 2011 tarihinde Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi (TİKA) Başkanlığı'na a Dr. Serdar ÇAM atanmıştır ve halen bu görevi sürdürmektedir. Başkan Yardımcıları, Başkan tarafından verilen görevleri yerine getirir ve Başkana karşı sorumludur. Ayrıca başkanlık kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek amacıyla Başkan ve Başkan yardımcılarının altında bulunan hizmet birimlerini kullanır.

Başkanlığın hizmet birimleri şunlardır:

- a) Orta Asya ve Kafkaslar Dairesi Başkanlığı.
- b) Balkanlar ve Doğu Avrupa Dairesi Başkanlığı.
- c) Ortadoğu ve Afrika Dairesi Başkanlığı.
- ç) Doğu ve Güney Asya, Pasifik ve Latin Amerika Dairesi Başkanlığı.
- d) Dış İlişkiler ve Ortaklıklar Dairesi Başkanlığı.
- e) Hukuk Müşavirliği.
- f) Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- g) İnsan Kaynakları ve Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı.

Ayrıca, Başkanlığın yurtdışında yürüteceği program, proje, faaliyet ve yardım işlemlerinin gerektirdiği koordinasyonun sağlanması için Program Koordinasyon Ofisleri kurulmuştur.

Program Koordinasyon Ofislerinde, Başkanlık personelinden görevlendirilenler ile bunlara yardımcı olmak üzere mahallinden ve ofis hizmetlerinde çalışan personel temin edilir. Bu personellerin niteliği, sayısı, görev süresi ve bunlara ödenecek ücretlerin belirlenmesi, personele yapılacak ödemeler dışında kalan diğer harcamaların neler olacağı ve harcamaya ilişkin usul ve esaslar Bakanlar Kurulunca belirlenir. Şuan kurulmuş olan koordinatörlükler;

Orta Doğu; Afganistan (2), Filistin (2), Suriye,

Doğu Avrupa; Ukrayna (2), Kosova, Moldova

Balkanlar; Arnavutluk, Bosna-Hersek, Makedonya, Sırbistan

Afrika; Etyopya; Senegal, Sudan

Kafkasya; Azerbaycan, Gürcistan

Orta Asya; Kazakistan, Kırgızistan, Moğalistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan

Güney Asya; Pakistan

Güney Avrupa; Karadağ

Başkanlık, görev alanına giren konularda çalıştırılmak üzere TİKA Uzmanı ile TİKA Uzman Yardımcısı istihdam eder. TİKA Uzman Yardımcılığına atanabilmek için 657 sayılı Kanununun 48 inci maddesinde sayılan genel şartlara ek olarak aşağıdaki şartlar aranır:

a) En az dört yıllık eğitim veren yükseköğretim kurumlarından veya bunlara denkliği Yükseköğretim Kurulunca kabul edilen yurtdışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olmak.

b) Yapılacak yarışma sınavında başarılı olmak.

c) Sınavın yapıldığı yılın Ocak ayının ilk günü itibarıyla otuzbeş yaşını doldurmamış olmak.

ç) Başkanlıkça belirlenen yabancı dillerden Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından en az (B) düzeyinde puan almak veya Yükseköğretim Kurulunca buna denk kabul edilen ve uluslararası geçerliliği bulunan bir belgeye sahip olmak, Kamu Personeli Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavı veya Yükseköğretim Kurulunca bu sınava denk kabul edilen ve uluslararası geçerliliği bulunan sınavlarla ölçülmeyen yabancı diller için; ilgili dilde en az üç yıllık ortaöğretim veya ön lisans, lisans veya yüksek lisans diploması almış olmak ya da o dilin resmi dil olarak konuşulduğu ülke resmi makamları tarafından düzenlenen sınavda %80 oranında başarılı olmak.

TİKA Uzman Yardımcılığında en az üç yıl çalışanlar, Başkanlıkça yapılacak yeterlik sınavında başarı göstermek şartıyla TİKA Uzmanı unvanını alırlar. Üst üste iki defa yeterlik sınavında başarı gösteremeyenler durumlarına uygun diğer kadrolara atanırlar.

TİKA'nın yapmış olduğu çalışmaları sadece teknik destek hizmeti olarak görmek yanıltıcı olacaktır. TİKA, projelerin yürütüldüğü ülkelerde 'insan odaklı' bir yaklaşımın benimsenmesiyle, ilgili ülkeler nezdinde ve dünya genelindeki kalkınma kuruluşları arasında hak ettiği saygınlığa 'daha yaşanılabilir bir dünya' hedefiyle kavuşmuştur. TİKA devlet kurumu ciddiyeti ile hareket eden, bir şirketin yatırım planlaması ilkeleriyle proje üreten, bir STK gönüllüsü gibi çalışan disiplinler arası başarı prensiplerini benimsemiştir. Ülkemizin yapmış olduğu dış yardımlar bağlamında TİKA'nın 2002 yılına kıyasla çalışmaları %300 oranında artmıştır. Dış yardım bütçesi de aynı doğrultuda sürekli artma eğilimi göstermiştir. 2002 yılında 85 Milyon Dolar olan dış yardım miktarı 2010 yılı itibari ile (STK'lar dahil) 1 milyar 718 Milyon Dolara çıkmıştır. TİKA, Türkiye'nin kalkınma tecrübesinin başka ülkelerle paylaşılması ve "işbirliği ortaklığı" anlayışı ile çalışmaktadır. Bu anlayışın temelini uyumlu sürdürülebilir ve çok boyutlu bir işbirliği düşüncesi oluşturmakta, projeler aktörlerin uygun pozisyonlarda uygun görevler almasının bir sonucu olarak yüzde yüz başarıyla tamamlanmaktadır.

Ayrıca TİKA'nın (Türk İşbirliği Ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı) Bosna-Hersek Cumhuriyeti sınırları içinde kalan, IV. Mehmet zamanında yapılmış, Konjiç Köprüsünü restore ederek, törenle hizmete açması, Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı'nın (TİKA) Ukrayna'da Çernobil faciası nedeniyle engelli doğan çocuklara yardım elini uzatması, Türk kültürünün korunması, tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılması için yapılan çalışmalarda

TİKA'nın özellikle koordinasyon merkezlerinin olduğu bölgelerde yaptığı katkıların olumlu karşılanması gibi olaylar bu kurumun öneminin anlaşılmasında bize yardımcı olmaktadır.

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), kurulduğu 1992 yılından bu yana Türkiye'nin dünyaya yansıyan yüzü olmuş, uluslararası çalışmalar yürütmüş, projeleriyle dünya kamuoyunda saygınlık kazanmıştır. Ülkemizin özellikle 2000'li yıllardan sonra yakaladığı büyümeyi TİKA da takip etmiş ve 2002 yılında 12 ülkede bulunan ofisleri aracılığı ile yaptığı çalışmalar yıllar içinde büyüyerek bugün 23 ülkede 26 ofis aracılığı ile gerçekleştirecek hale gelmiştir. TİKA 100'den fazla ülkede projelere imza atmış, Moğolistan'dan Kosova'ya, Senegal'den Afganistan'a, Ukrayna'dan Madagaskar'a kadar geniş bir coğrafyada işbirliği ve destek çalışmaları yapmış, milyonlarca insana hizmet sunmuştur.

KAYNAKÇA

^[1] <http://www.tika.gov.tr>(Erişim tarihi Mayıs 2012)

^[2] <http://www.siirkolik.com/denemeler/3446-tika-ve-konjic-koprusu.asp> (Erişim tarihi Mayıs 2012)

^[3] <http://turkiyeyerelmedya.com/cernobil-cocuklarına-tika-nefesi> (Erişim tarihi Mayıs 2012)

^[4] <http://www.turksoy.org.tr/TR/belge/1-99373/tika-baskani-dr-serdar-camdan-turksoya-ziyaret.html> (Erişim tarihi Mayıs 2012)